



LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 cèntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 cèntims

ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 8 pessetas.
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

L' HORA DELS DESENGANYS



—¡La llista, la llista de la loteria, que serveix per demostrar que ningú ha tret!...

CRONICA

ANAREM ilusionats al *Teatro de las Arts* á presenciar el naixement de un *Geni*... ó de dos Genis, perque eran dos els autors de l'obra *El Geni* titulada. No serà fàcil que ningú tracti may de averiguar qui en aquesta cópula intel·lectual portava 'l germen en sas entranyas y qui va fecundarlo, es á dir, á quin sexe pertany, *intelectualment*, cada hu dels dos autors de la mal conformada criatura, ó millor dit del feto monstruós, que van tenir á bé oferir al públich ab gran estrépit de bombo y platerets, pera ser enterrat, la nit mateixa de la seva presentació, en el foso del teatro. ¿Què li poden importar á ningú aquests secrets íntims de familia, tractantse un' obra tan rematadament dolenta?

Els mateixos Srs. Pujulá y Tintorer, ab una ingenuitat deliciosa, diuen en la primera plana del llibre, que, per admiració del mon, l' han donat á la estampa:

«Aquest drama no ha agradat á ningú. Ningú 'l vol representar. Bé es veritat que no hem anat gayre al darrera dels empressaris, ni 'ls hem promés *el oro y el moro* si ens estrenavan. (Aixís, subrallat). Pero s' han mostrat frets, desencoratjadorament frets.» (Naturalment.)

Diuen á continuació que tothom en cambi 'ls ha aconsellat que l' imprimissen.

«Y l' hem imprés—afegeixen.—Nosaltres actuant de demócratas vulgars, hem seguit l' opinió de tothom: nosaltres á qui l' opinió de *Tothom* exaspera.»

¡Pobres xicots!... ¡Y que 'n deuen estar d' exasperats, ara, que *Tothom* els ha dit que havían fet el gran bunyol del sigle!... A no ser que hajan prés el partit de despreciar á tothom, de tractar á tothom de burro, seguint el taranná del protagonista del seu gastament, que, per lo petulant y xiflat, sembla llur propi retrato.

Perque han de saber que 'l Geni es un Geni qu' está cremat perque un día van rendirli honors públichs y que desde llavoras ha resolt prescindir del públich en tot y per tot; no ferlo partícipe de las sevas grans creacions. Tot el goig de fruirlas se 'l vol guardar per ell mateix. Es, en aquest concepte, una especie de masturbador intel·lectual... y fins pot ser de un altre género y tot, per quant no té cap inconvenient en entregar la seva esposa, que sempre l' ha admirat y l' ha volgut, á un aprenent de geni, gosantse ell en quedar sol com una bestia, pera fruhir solitariament lo que porta á dintre.

Devían recordar els autors de aquesta insanitat lo que posa Ibsen en boca de un dels seus personatjes: «L' home sol es el més fort.» Pero incapassos de penetrar fins á l' arrel de aquesta afirmació, no veyentne més que la part externa, bé pot dirse que van agafar al Ibsen per las fullas.

¡Y qué mal preparats pera 'l cultiu del teatro! Tot lo que diuen ho han sentit á dir y ho repeteixen malament, trastocantho. Sense such, sense inspiració, sense la més mínima emoció interna, 'l drama que intentan escriure se 'ls converteix en una ridícula parodia. A lo millor fan epigramas sense donarse'n compte. Un eminent literat me deya:

—Aixó no está escrit de bona fé. Es impossible. S' haurán volgut burlar del públich, pëndreli 'l pèl, com sol dirse vulgarment.

—No ho cregui—li vaig respondre.—Ho han fet ab totas las quatre potas. Per aixó son dos á ferho, per que las potas siguin quatre. Desenganyis, els petu-

lants, els presumptuosos, els vaynas, no 'n fan, ni 'n saben fer de bromas de aquestas.

Y en efecte, no las feya tampoch l' inolvidable Carlos Altadill, quan se creya ser el primer poeta dels seus temps. Sols que aquell bohemí resultava més ingenuo que aquests altres bohemis tan carregosos. Y además, tenía més ingeni y més gracia natural, y fins escribía millor.

Llegeixin, sinó, aquest fragment de *El Geni*:

«DELL.—¿Y qué 't creus qu' es un geni?

ENRICH.—Un geni... es... un home més gran que 'ls altres homes, y que fa cosas que 'ls altres no saben fer... ni las sabrán fer may!

DELL.—¿Pero que las saben compendre?

ENRICH.—Si els altres no las compreguessin, el geni no fora «un geni.»

DELL *ab ironía*.—Es clar, alashoras fora un boig.

ENRICH.—Aixó mateix.

DELL, *anant cap á Enrich*.—¿Vols que t' ho digui jo, lo qu' es un geni?

ENRICH.—Sí, dígamho.

DELL.—Donchs un geni es un boig. (*Dona un tom per la sala.*)»

Parlan seguidament dels genis que han sigut, y com á tals son considerats.

«ENRICH.—De tots aquests genis ¿que 'n pensas?

DELL.—Veurás, cítame'n alguns.

ENRICH, *buscant ab la mà en l' ayre*.—Homer... Jesu crist... Shakespeare... Goethe... Wagner.

DELL.—Qu' eran unas mitjanías.»

Verdaderament, al costat del Sr. Pujulá y 'l seyyor Tintoré ¿qué son tots aquests fulanos més que una colla de sabatassas?

Perque vostés ja haurán sentit dir qu' escriuen en un periódich genial... y dich genial, perque no 'l llegeix ningú sino ells mateixos, com han de ferho forsosament els genis de la seva tarifa. En aquest periódich censuran, condemnan y pegan de boig... ó pegan de geni, perque ja hém convingut que geni y boig son una mateixa cosa.

No fa gayres días un altre geni, company dels dos, y com ells pensionista del nabab Martí, encarregat de reventar llibres, aconsellava al jove Puig y Ferrer, autor de uns preciosos *Diálechs dramátichs*, qu' estudiés molt, qu' aprengué d' escriure, y que 's deixés de caborias y tonterías. Aquell crítich infantil sense gramática ni sinderessis se 'l mirava per damunt del espatlla com un pigmeu despreçiable.

Donchs perque vegin lo que son las cosas. Vintiquatre horas després de l' ensorrada de *El Geni*, allá sobre las mateixas taulas del *Teatro de las Arts* ahont s' havia consumat el descabre, surgía victoriós el verdader *Geni*, en la personalitat fins avuy casi desconeguda del Sr. Puig y Ferrer, el vilipendiad pels ridículs pensionistas del nabab Martí. Las taulas del teatro varen quedar netas dels detritus de la nit avants: l' atmósfera de la sala completament purificada. Es que 'l jove Sr. Puig té bona manguera y gasta aygua clara, crestallina de l' abundós manantial de la seva inspiració.

La dama alegre es un' obra única en el Teatro catalá. Y es un' obra tota ella original, sentida, viscuda, hermosament sincera y completament despreocupada. No ha anat l' autor á inspirarse de segona ó de tercera má en els dramaturgs á la moda, com fan alguns ab més ó menos fortuna: tot lo que ha donat es seu y ben seu... y per serho ha triomfat del públich y de las preocupacions del públich, ja qu' en res y pera res las ha tingudas en compte.

Si 'l pensament de l' obra es atrevit, més atrevida resulta encare la manera de plantejarlo y desrollarlo... També ho es la realitat d' atrevida y *La*

dama alegre es la realitat mateixa interpretada per un temperament plé de potencia. Assombra que qui tal cosa ha concebut y ha executat, que qui ha creat aquells personatjes tant de debó y qui 'ls ha fet parlar com ells parlan y obrar com ells obran, de una manera tan seria, tan madura, tan vibrant y ab una emoció tan penetradora, sigui un jove que á penas conta vintidós anys d'edat. Un se pregunta ¿quins poden haver sigut els mestres del Sr. Puig y Ferrer? Ningú més que la Naturalesa y la Vida: la cetera observació de l'una y la plena possessió de l'altra, per do y privilegi de un talent innat y de una forsa espiritual que s' imposa.

Digna es l'obra de un anàlisis més detingut y l'autor que aixís se revela de un estudi més fondo, que 'ls que comporta aquesta sintética impresió. Ja 'ns donarà ocasió de ferhc algun día, perque indubtablement, qui aixís ha comensat anirà lluny.

A Romea l'obra signé rebutjada. Un dels empresaris la calificá de immoral, sens dupte perque *La dama alegre* resulta en el primer acte massa viva. Lo que ha de fer ho fa á la vista del públich... y aquest no s'esborrona, perque sobre las liviantats de la impúdica femella, hi predomina la forsa avasalladora de un art serio y la moralisadora emanació que 's despren de totes las humanas miserias. Digui lo que vulgui la moixagueteria, no n'hi ha, no pot havern'hi d'art immoral, quan l'art es verader.

—Jo de vosté tocaria aixó, modificaria alló altre —li deya al Sr. Puig l'aludit empresari.

—No, impossible—li responia l'autor de *La dama* —perque llavors l'obra seria tant de vosté com meva, y jo vull que sigui tota meva.

En aquesta situació va preferir ferla estrenar en

un teatro que no conta ab tants parroquians com Romea. Pero tant se val: el terror no será propici; pero la llevor es bona, es viva, tanca un germen poderós, y florirá y granará... jo 'ls ho asseguro.

Y vels'hi aquí com el divendres y 'l dissapte de la senmana passada han sigut dos días aprofitadíssims pel *Teatro catalá*.

La reventada de dos genis de per riure, petulants y pretenciosos, tan com impotents y insensats, y l'enaltiment de un geni veritable, humil y desdenyat, que brolla de sopte com un foco de llum enlluernadora de las tenebras de lo desconegut.

Una eliminació justa y merecudca, y una gran conquesta afiansada desde 'l primer instant.

Una resta despreciable, y una suma quantiosíssima.

Y en conjunt, una gran llissó y un consolador exemple.

No pot demanarse més pera la vida del Teatro catalá en el curt espay de 24 horas.

P. DEL O.

EL GALL DE NADAL

Pajesa hi há al mercat que un gall presenta, y així aixecant el gall fins desatina per veure si á algú ab ell me l'engallina fentli sfluixar molts galls tota contenta.

Algúns tenen el gust ab sa parenta d'aná á missa del gall (qu' es cosa fina), embabiecats sentint qui desafina y atipanlos de galls ab veu dolenta.

RESUM D' UNA FAMOSA SESSIÓ MUNICIPAL



—Mira, Cambó, el senyor diu que aixó no pot portarho.

—Pósahe al demunt d' aquest manso, que carrega ab tot y no diu may res.

UN ARCALDE QUE TREMOLA



—Si 'l Govern me pren la vara,
no tinch mes recurs, companys,

que agafarne una de freixa
y posarme á vendre galls.

Altres ja *al cant del gall fan* matinada
perque *el gall de Nadal* els don deliri;
també pobres hi há per son martiri
que ab *galls de fira* pensan fer menjada...
Y algú tot *galleijant* sembla que 's tiri
del púlpit dant la gran... *engallinada*.

J. MORET DE GRACIA

EL MEU NÚMERO

¡Quánta tafañeríal...

¡Pues no vé un amich indiscret á preguntarme
quín número tinch en la rifa qual esperat sorteig,
manantial de dolorosos desenganys, ha de celebrar-se
á Madrid avuy divendres!...

¡Quín número tinch!... ¿S' ha vist cedassería més
inconvenientment desagradable?

Per fortuna avuy me sento condescendent y ge-
nerós y, encare que aquestas cosas, per lo que po-
gués tronar, sempre es prudent guardarlas secretas,
vull satisfer la curiositat del preguntón que ab tan
duptosa oportunitat pretén estripar el vel del misteri.

¿Quín número tinch?... Avans de revelar-lo, crech
que no será de més fer una mica d' historia.

Un pagés del Papiol, molt vell y per lo tant molt
experimentat, va dir-m'ho un día:

—¿Sab cóm se fa pera saber el número del bitllet
que s' ha de comprar pera treure ab tota seguretat
la grossa de Nadal?

—No. ¿Que ho sabeu vos?

—¡Ja ho crech! Es una cosa senzillíssima.

—Expliquéumela.

—Vosté bé deu saber lo que son sargantanas...

—Sens dupte.

—Generalment, aquests animalets tenen una sola
quí. ¿S' hi ha fixat?

—Més de quatre vegadas.

—No obstant, encare que pocas, hi ha sarganta-
nas que 'n compte d' una quí, 'n tenen dugas.

—¿Una al cap y un' altra als peus?

—No, senyor: totas dugas á son puesto. Vé á sem-
blar com si algú 'ls hagués partit la quí usual pél
mitj.

—Corrent. ¿Qué més? Perque per ara veig moltras
quías, pero de número no 'n veig cap.

—Ara vindrá aixó del número. Se 'n va vosté al
camp y 's posa al aguayt de las sargantanas que á
l' hora del sol acostuman á sortir á pendre'l. Desse-
guida que 'n descubreix una provehida de las dugas
quías que li he dit, procura vosté apoderarse d' ella,
ben viva y sencera, y ab totas las consideracions
que la raresa del exemplar requereix, se l' emporta
á casa.

—Y un cop li tingui ¿qué?

—Prepara una taula, cubrintla d' una lleugera
capa de farina, hi posa la sargantana á sobre, tapa
llavors l' animalet ab un test boca per avall, á fi de
que, mentres permaneceix allá dins, disfruti de la lli-
bertat necessaria... y déixiho estar. Als quinze
minuts torna vosté allá, alsa 'l test, la sargantana
s' escapa... y sobre la farina escampada veu vosté
uns números que la bestiola removentse ha escrit
ab la punta de las dugas quías; números que, com
vosté pot imaginarse, son els del bitllet que ha de
treure la grossa de Nadal.

LA RULETA NACIONAL



En cinch minuts de mirar
y d'estripar y estripar,
itres pams y mitj de papers!...
Aixó ho diu tot, caballers.

GALLS PEL REGIDOR



—¡Parece mentira lo que menchan estos señores!...

—¡Curiós procediment!... No deixaré de provarlo.
Y, en efecte, el vaig provar.
Lo difícil, avans que tot va ser la captura de la
sargantana misteriosa. D'una quà, tantas com vul-
guin; pero de dugas no n'apareixia cap per en lloch.

—¿Si será—pensava jo—que 'l bon pagés del Pa-
piol ha tingut l' humorada de rifarse m'...

Per fi, després de llargas horas de persecució,
pujant y baixant marges, saltant barranchs y alsant
rochs de totas midas, vaig poguer atrapar una sar-
gantana de dugas quím; la famosa sargantana que
ab son llenguatge mut havia d'obrirme las portas
de l'abundancia.

—Ja tenim la trompeta—vaig dirme:—Ara aném
á ferla sonar.

Arribo á casa, amaneixo l'aparat indicador en
la forma que 'l pagés m' havia explicat, y quan ho
tinch tot á punt fico la sargantana sota 'l test.

El moment era en veritat solemne. Dels signos
simbólichs que l'animal trassés sobre la taula, n'
havia de néixer el meu benestar.

Ho confesso; el cor m'anava com un caball que
ha perdut el fré. ¿Qué estava succehint allí dintre?
¿Resultaria ben marcat y intel·ligible el número? Y
en cas afirmatiu, ¿tindria jo la xiripa de trobar el
bitllet que la sargantana m'indiqués?

Relotge en mà contava 'ls minuts, ab la mateixa
ansietat del químich que está fent una operació de
la qual tal vegada ha de sortirne la pedra filosofal
ó la cristallisació perfecta del carbó ordinari.

Cinch minuts, sis, set, vuyt, nou...

El pagés m'havia dit que la sargantana n'havia
d'estar tancada quinze justos.

Calia no distreure's, porque en aquestas cosas la
exactitut es el tot.

Deu, onze, dotze...

No hi faltavan sinó tres; tres minuts més, y la im-
penetrable incògnita quedava completament aclarida.

Tretze, catorz, quinze...

¡Quinze minuts!... Ara anava decididament á sa-
berho tot.

Also 'l test ab las mans—ho confesso—tremolo-
sas, y deixo que la sargantana abandoni el camp de
la cabalística operació...

Apenas l'animalet s'ha apartat del espay que
cubreix la farina, hi pego rápida llambregada y ¿qué
es lo que veig?

No havia permanescut inactiva la sargantana allí
dins; havia treballat, y en forma tan clara y precisa,
que no 'm podia cabre sobre 'l seu vaticini 'l menor
dupte.

El número que sobre la taula havia escrit era un
zero.

Qu'era com aconsellarme que no comprés cap
bitllet.

Y lo qual demostra que hi ha sargantanas que
tenen més enteniment que certas personas.

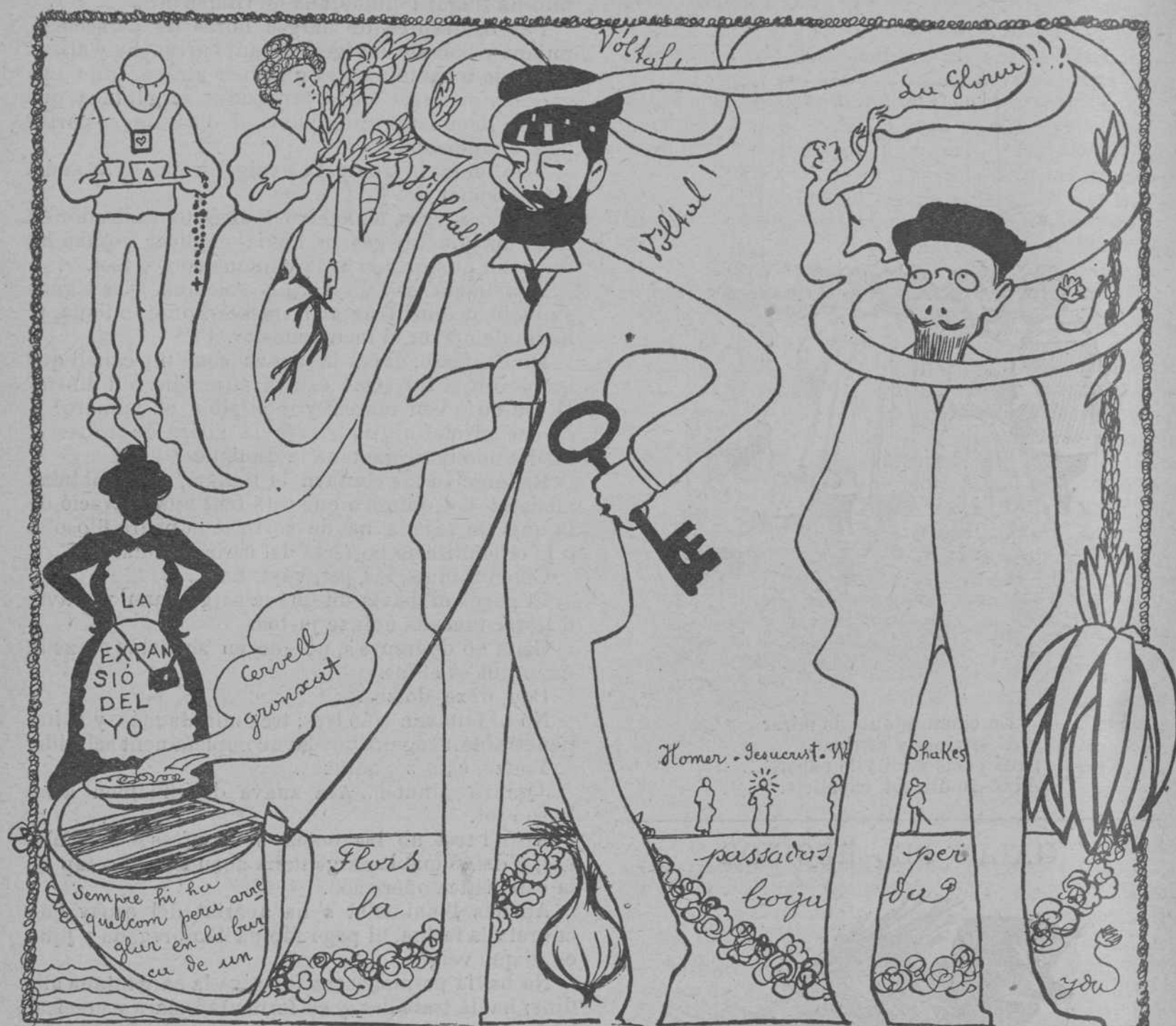
A. MARCH

UN REGALO (1)

Sabent qu'una Societat
de cebas catalanistas,
fá grans traballs per formar
una biblioteca lluhida,
jo, que soch molt generós
y que estich per instruhirme,
com á soci (que no soch
pro que puch sé un altre día)
els ofresch un *Volúm*
intitolat la «*Cartilla*»
y un «*Narro*», que quasi be
pot dirse qu'és nou de trinca
y que vá doná al meu noy
(pagant) el seu mestre Titas.
D'esta manera podrán

(1) Rebut de Vilassar de Dalt,

DESPRÉS DE LA ESTRENA DE «EL GENI»



—¿No 't sembla, Emili, que tinch rahó al dir que el públich es el gran destructor de las personalitats?
—Sí, sí... Lo que 'm sembla es que no 'm deixaré enredar may més per las tevas tartarinadas...

(Si aquest dibuix no agrada al remat, l'autor n'estarà molt satisfet, car aixó voldrà dir que hi ha en ell qualcòm de genial.)

educarse bé, instruirse,
qu' en bona fé, amichs lectors,
cregueume que ho necessitan.

Nota: El local se compon
de dos salas molt bonicas,
un dalt y un baix: el dalt es
p' els socis catalanistas,
y el baix es públich; serveix
per jugars' fins la camisa,
puig que 'l joch desenfrenat
hi regna ab son despotisme.

Burros que farán á baix,
anirán á dalt á instruirse,
y un cop instruhits, tornarán...
á fé 'l burro desseguida.

Es nota que fan constar
els autors de la poesia
el Marqués del Morrofort
y el gran Duch de Quemfanriure.

Per la copia

CEBA

¡Injusticia!

Interior luxós, pero cursi. Personatges: Un pare, una criada que no parla gayre... y un gall qu' enraho-na molt.

PARE (dirigintse á la criada:— Miquela, agafi aquest gall y pórtal al colégi del noy.

CRIADA:—¿Qué haig de dir?

PARE:—Que aquí té aixó de part meva y que 'n prengui la bona voluntat.

GALL:—¿Per qué m' hi envías al colégi?

PARE:—Perque en una ó altra forma vull testimoni-
niar al mestre la gratitut que envers ell sento.

GALL (rihent á la seva manera:— Digas la veritat,
¿es que tractas de burlarte 'n d' aquest bon senyor,
ó qué?

PARE (molt sorprés:— ¡Y ara! ¿Qué significa aques-
ta pregunta?

GALL:—Aixó es justament lo que jo dich. ¿Qué
significa aquesta gratitut de la qual ab tanta forma-
litat me parlas?

PARE:—¿Ignoras tú que 'l mestre s' ha portat ad-

mirablement ab el meu fill y que 'ls avensos que 'l noy ha fet aquest any son sense exageració extraordinaris?

GALL (*tornant á riure:*)—¡Avensos!... ¿Cóm ho sabs tú tot aixó? ¿Per quin conducto han arribat als teus oídos aquests avensos?...

PARE (*agafant un paper que hi ha sobre una taula, y fregantlo materialment pel béch del gall:*)—¿Ho veus com ho sé? ¿Ho comprens ara per quin conducto me 'n he enterat?

GALL:—Bé: ¿qu' es aquest paper?

PARE:—La felicitació, la décima que ab ocasió de ser Nadal me dedica 'l noy.

GALL:—¿Y per xó donas galls al mestre?

PARE:—¡Naturalment!... ¿Que 't pensas qu' es poch progressar tant en un any?

GALL:—¿Qui t' ho ha dit á tú tot aixó?

PARE:—¡Ningú!... ¿Que per ventura no n' hi ha prou ab el testimoni d' aquesta décima?

GALL:—Es que aquesta décima, pare infelís y crédul, no l' ha feta 'l teu fill.

PARE (*estupefacte:*)—¿No?... Donchs ¿qui?

GALL:—El mestre.

PARE (*indignat:*)—¿Pero que no veus aquí la firma del meu noy?

GALL (*molt serio:*)—La firma no vol dir res. Y hasta 'm cab el dret de sospitar si es el mestre mateix el qui l' ha feta.

PARE:—Pero si 'l noy, interrogat per mí, m' ha dit...

GALL:—Que sí, que la décima es feta d'ell, ¿eh?.. Donchs sápigas qu' es mentida. Tant aquest comensament en *redondillo*, que dfu «Felicitación», com aquests deu versos que comensan: *En día tan placentero...* tot es obra del digníssim mestre. Lletra per lletra y paraula per paraula ha anat poch á poch escribintho sobre 'l paper, mentres el teu respectable fill badava com un estaquirot contant las vigas del sostre y las rejolas del pavimento.

PARE (*incomodat:*)—¡Embustero!

GALL:—T' asseguro que ho sé del cert.

PARE:—¡Es fals!

GALL:—Entre 'l mestre y 'l noy, creume, están fente portar els neulers.

PARE (*adoptant una actitud teatral:*)—Miquela, agafi 'l gall, com li he dit, y pórttil immediatament al collegi.

GALL:—¿Es á dir que á més de ser enganyat, encare pagas el beure?

PARE (*sense contestarli y dirigitse á la criada:*)—Vaji, y torni desseguida.—

Resúm: Que 'l mestre es un fresch, el noy un embustero y 'l pare un cándit.

Y que l' únich que té rahó es el gall.

Lo qual no impedeix que cabalment sigui 'l gall l'únich que resulta sacrificat.

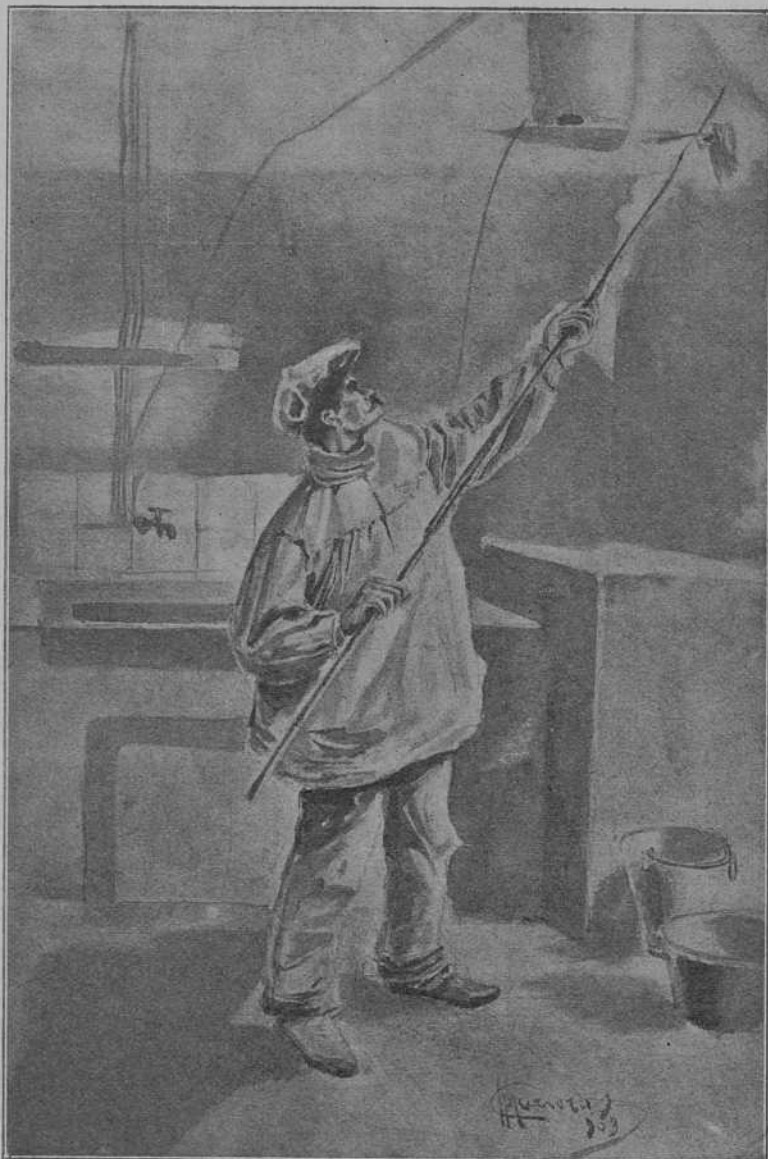
¡Cosi va il mondo, bimba mial

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

DOÑA ABULLA.—Novela de RICARDO CARRERAS.—Un nom nou, com alguns altres dels que tragué de l'obscuritat l'empresa editorial de la *Biblioteca de Novelas del Siglo XX*, ab son concurs de novelas.

PINTURA DE CIRCUNSTANCIAS



—No es extrany que fassin arreglarse la cuyna. Com que aquests días es la pessa de la casa que serveix més...

Es la que fou colocada en quart lloch entre las distingides, y en el primer, entre las que no havent alcançat premi foren recomenadas, com á digna dels honors de la publicació.

Doña Abulia es una novela regional per la seva forma, per la pintura dels tipos y pel lloch ahont se desenvolupa l'acció, al ensem que molt epanyola pel seu alcans y molt propia dels temps actuals per cert simbolisme qu'entranya.

No s'necessita gran perspicacia pera descobrir en Vilaplana, una capital de provincia del regne de Valencia, y s'ha de confessar que tant la població, com la seva campinya, com la naturalesa y las costums dels personatges qu'interven en l'acció de l'obra ofereixen un pronunciat color local. Hi ha en la novela escenas y quadros pintats de má mestre, davant del natural, per un artista que sab veure'l y sentirlo. Entre molts que podríam mencionar, citarém las escenas de *La Plegá*, impregnadas de moviment, de vida y de una vigorosa realitat.

En el fons de la novela hi palpita aquesta especie de decadencia que s'ha apoderat de la vida nacional. La viuda rica, D.^a Obdulia, amiga de passar la vida regaladament, entregada á ociosas distraccions, se veu rodejada de tota una caterva d'exploadors, que li treuen els quartos y esperan obtenirne majors ventatjas en la disposició testamentaria dels seus bens. Allá al entorn de aquesta gerreta de mel, s'hi remou tot un aixám de intrigants, sacerdots munyidors, curials y la indispensable solterona, que recullida per caritat s'ha convertit en la tirana dominant de la seva protectora. Es D.^a Obdulia ó D.^a Abulia dona sense voluntat á mercé dels que tenint-ne l'esmersan en una indigna explotació, en lloch d'emplearla en obrir camí y enllassar el seu profit ab el progrés social.

¿No es aquest un trassunte de la nostra desventurada Espanya?

L'emprenedor Saurí mitj inglesat y entregat per complet al positivisme del negoci, es també un element molt característich, no menos qu' en Manolo Ullastres, il·lustrat, pero subjecte á eternas vacilacions: es aquest en certa manera la representació dels nostres intel·lectuals, enervats y estérils per falta d'energía.

El Sr. Carreras ha concebut una escelent novela, l'ha desenvolupada ab certera intenció; en cambi l'ha escrita ab certa falta d'expontaneitat. Coneix l'idioma castellá: pero per lo mateix que 'l coneix tant, s' enamora massa tal vegada de les formas més escullidas y rebuscadas, que no son sempre las que produheixen una impressió més directa y viva. El dominar en excés el diccionari de la llengua 'l perjudica. Els puristas sens dupte, l' aplaudirán. Pero nosaltres creyém que 'l llenguatge es un instrument, y que més que pera fer gala de que se sab manejar, s'ha d' escriure pera donar vida, color y emoció á las concepcions del pensament.

RATA SABIA



LICEO

Aquesta vegada s'ha fet tot lo imaginable pera que la ópera *Tosca* entrés en el públich del Liceo. Han sigut escullits expressament pera cantarla tres eminencias que la coneixen y la dominan tant per complet que semblan talment fetas ex-professés pera *La Tosca*. Ha vingut ademés un mestre expressament per' brillantarla.

La casa editorial que té l'encàrrech d' inflar las obras pansidas de naixensa, sens dupte s' diria:—A veure si ab la Carelli, en Bassi, en Sanmarco y 'l mestre Brunetto aquest dimontri de públich de Barcelona, tan difícil de contentar, s'entusiasma de una vegada ab la creació d' en Precini.

Y s'ha entusiasmat, no pot negarse; pero no ab la creació, que aquesta segueix essent lo que era: desmedrada, buyda, efectista, feta més ab la fredor del càlcul que ab la inspiració de l'ánima: s'ha entusiasmat ab l'exe-

cució... que ha resultat magistral, com pocas vegadas se veu en un teatro.

¡Tira peixet! ¡Y quína artistassa es la Carelli! Resulta una actriu suggestiva en tota la extensió de la paraula, per la flexibilitat del seu talent y la forsa de la seva expressió. Sa veu vibrant s' enmotlla admirablement al tipo que representa... Es impossible concebir una *Tosca* més plena de vida y de foc; més de cos enter qu' ella.

¿Y qué dirém d' en Bassi? La joventut se transparenta en tota la seva naturalesa, y especialment en sa veu fresca, extensa, de un timbre preciós y susceptible de tots els primors, que l' artista realisa, perque ademés de tot lo indicat posseheix una magnífica escola. El públich no s' cansava de aplaudirlo y de demanarli 'l bis d' algunas de las pessas que més se destacan en la partitura.

En Sanmarco, colossal: aquesta es la paraula. El monstruós Scarpia adquireix, interpretat pel célebre barítono, un relleu que s' imposa.

Molt bé totas las demás parts... y 'ls coros ajustats... y la orquesta brillant, plena de matisos, exhuberant de expressió. Se coneix que 'l Sr. Brunetto es tot un mestre.

El públich se l'ha empassada, per fi, *La Tosca*, y fins se n'ha llepat els bigotis... Pero la salsa val més que 'l tall... la execució es superior á l'obra. Molt gust hi ha trobat, pero 'm temo que com tots els plats insustanciais, no li haurá fet profit.

De totas maneras, gran cosa es que s' digui, com diuen tots els filarmónichs casi sens escepció:

—Una *Tosca* aixís tan ben cantada, no la tornaré n' á sentir may més.

ROMEA

No sé, francament, perque no s'ha de deixar tranquil al gran Moliere. La pessa *Tots bojos* es una trasplantació als temps presents de la comedia de aquell gran escriptor *El casament per forsa*.

Las obras dels genis universals poden ser traduhidas; may reformadas, may presas com á assumpto de una obra distinta, que per aixó en el fons resulta ser la mateixa y en la forma una verdadera profanació.

Qui no tingui ingeni propi pera crear, valdrá mil vegadas més que s' abstingui d' escriure.

CATALUNYA

Dimars vá posarse en escena un jugueta en dos actes, que juraría qu' es francés, encare que ostenti l'etiqueta del Sr. López Marín.

Se tracta de una *machine* d' enredo, en la que tot es convencional: l' assumpto, l' acció, 'ls personatjes... y fins casi 'l diálech. Apesar de tot te algunas situacions cómicas y abundancia de xistes, als que sab donarhi molt reals el graciós actor cómic Sr. Juárez.

GRANVÍA

La tragedia de Pierrot, lletra dels Srs. Mas y Cadenas, música del mestre Chapí es una de tantas produccions destinadas á omplir un número del cartell.

No s' pot dir que sigui dolenta, pero tampoch que sobressurti de una vulgaritat discreta.

Va debutar ab ella la triple Srta. Blanchar, que siguié ben acullida.

APOLO

Una obra nova titulada: *M' haceis de reir D. Gonzalo*. Autors: els Srs. Gereda y Soler de la lletra; y 'ls mestres Calleja y Lló de la música. Intenció de l'obra: satirizar á coneguts polítichs, acribillantlos á xistes. N' hi ha de tots calibres y per tots els gustos... y fins se 'n contan alguns de ben trobats.

TEATRO DE LAS ARTS

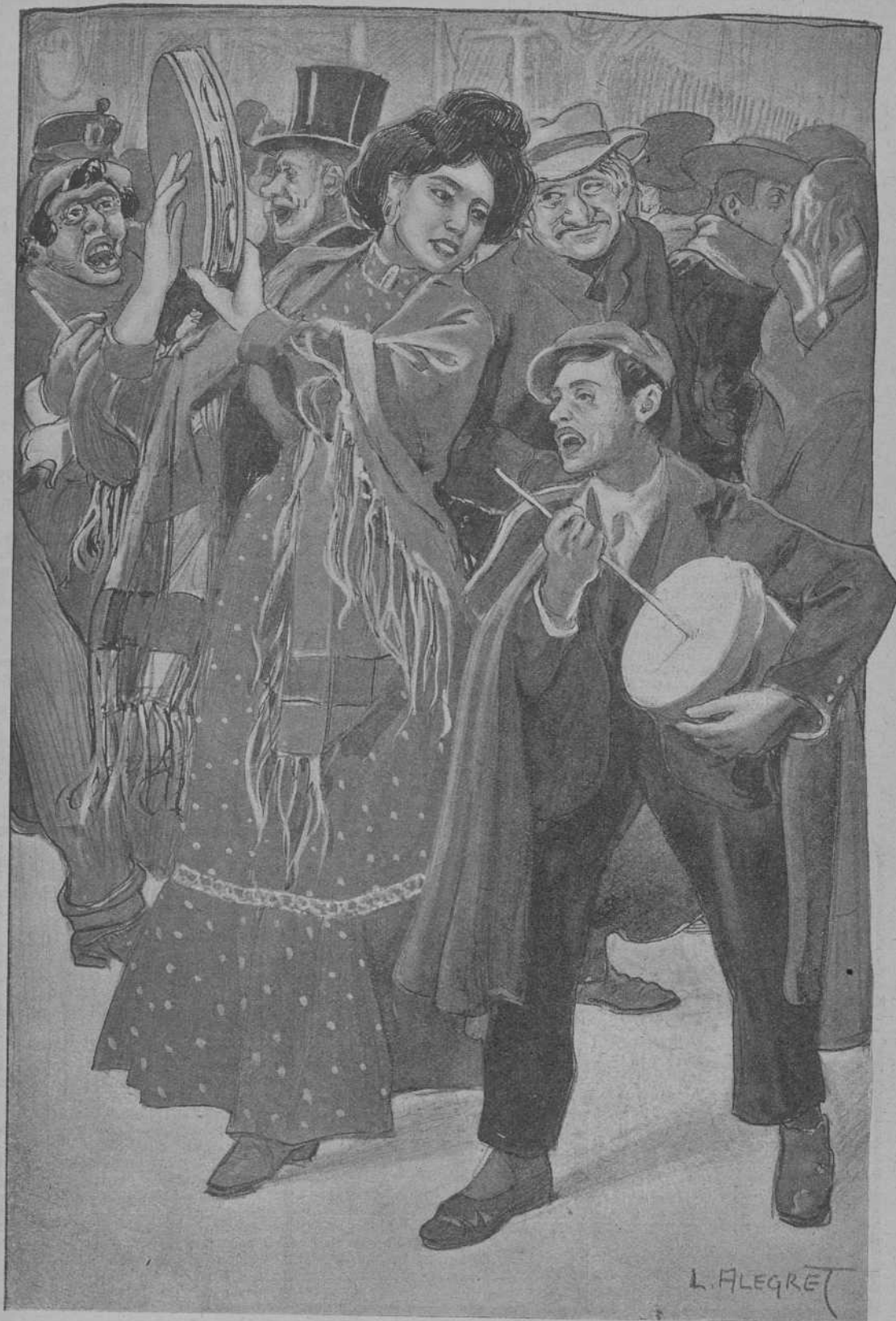
En la secció de *crónica* consigném l' impresió que 'ns han produhit las dos obras estrenadas últimament en aquest teatro.

No hem, donchs, d' insistir sobre las mateixas.

Sols consignarém que *La dama alegre* es susceptible de una millor interpretació. Aixó no vol dir que no s' distingís l' actriu Sra. Sala, y no tant quant está alegre (li falta flexibilitat), com quan executa algunas de las escenas del segón acte ab el seu fill. Com també sobressortí 'l Sr. Guitart que fá un Filó molt bent presentat y millor sentit. Els Srs. Vázquez y Casals bastant bé. Y discrets els restants actors, ab escepció del encarregat del paper de Marxant que no 'ns vá convéncer.

De totas maneras es de agrahir la bona voluntat y 'l carinyo ab que van posar una producció que 'ls debía semblar molt arriscada.

«¡NOCHE BUENA!»



El qu' está sobrat de quartos
beu en gran y menja fort;

el que té la bossa buyda
se contenta ab fer soroll.

L' autor tret á las taulas mitj per forsa, al final del acte primer, atravessá l' escenari fugint escapat com una llebra, com si 'ls aplausos del públich li fessin horror. . Després ja vá sortir, pero sempre encongít y com si ho fes de mala gana.

Bó es que no 's busquin las ovacions del públich, pero quan se presentan tan expontáneament fan do bon arreplegar. Ja tindrà ocasió de anars'hi acostumant el senyor Puig y Ferreter, si dona en la carrera que ha comensat ab tan bona fortuna tot lo que d' ell ens pometém.

N. N. N.

DÉCIMAS

*Llueva, ó esté el cielo raso,
haga frío, haga calor,
no 't creguis, amich lector
qu' intenti darte un sablasso.*

La Décima que jo 't passo,
no será una maravilla
de ripis y samassilla
com algunas dels serenos;
pro en cambi, 't será molt menos
perjudicial per la ermilla.

Ja sé per propia experiencia
que al arribá aquesta diada,
casi tindrás apurada
la butxaca y la paciència.

Sé també que á conseqüència
de aproximarse Nadal,
tota una cort servicial
moguda per la propina,
d' un bossí de cartolina
ne fa l' arma més fatal.

El sereno entre 'ls primés,
aquell qu' en tocant las dugas
es molt difícil que pugas
véurel rondar pels carrés;

Aquell que si 't convingués
á la nit no 'l trobarías,
es qui més corra aquests días
per venirte á ponderar

lo pesat qu' es vigilar
mentres tú dorms y somfas..

Al seu darrera igualment
s' estalona ab desespero
el carboné y l' espitero
ab el vers corresponent.

Y ab el diabólich intent
de ferte esquitxá algun ral,
vé 'l vigilant, més puntual
qu' en las nits que 't mortificas
y al cap d' un' hora que 'l picas
no veus res més que 'l fanal.

Per veure si algo esgarrapa
va ab peus de plom el porter,
y el lampista més lleuger
que quan tens algun' escape.

Per la propina que atrapa
el taberner bon minyó,
ab la tácita intenció
de darte'l dolent tot l' any,
te porta un ví com Xampany
ab la felicitació.

Fente la mitja rialleta
vindrà l' aixám pidoiayre,
no faltanhi l' escombriayre
ab la célebre targeta.

Portará la cara neta
pro 'ls peus enfangats per sis,
y escampant per tot el pis
lo que li cau dels cabassos,
marcará un rengle de passos
tot al llarch del passadís.

Y fóra llarch de contar
la multitud de personas
que si propinas no 'ls donas
ab mals ulls t' han de mirar.

¿Qu' has de fer? Pagá y callar;
perque si ets serio y preténs
guiat dels millors intents
no dá á ningú cap anguila
te veus privat d' una pila
de cosas bastant urgents.

LA LOTERÍA DE TOT L' ANY



La grossa.

Una aproximació.

Un reintegro.

ELS DUPTES DE 'N PANTORRILLAS



—¿Que no compra turróns, don Manuel?

—¡Psé!... No sé si comprarne... ó esperar á veure si de Madrit me 'n envían.

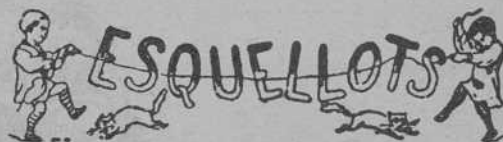
No podrás aná afeytat;
y al vespre si surts á fora
tindrás d' aná á dormí d' hora
perque no 't trobis tancat.
T' haurás d' enlustrá 'l calsat
si t' agrada aná lluhit
y al fi 't veurás aborrit
puig per no dá una pesseta,
t' haurás de fer la maleta
y 't dirán escarransit.

S' ha de seguir la corrent
y ser rumbós un cop l' any...
Pro aixó si; no fóra estrany
que desde Madrit veyent
el nostre desprendiment,
y anyorant el dols Turró
que pagava la nació
y va perdre quan va caure,
se li acudís á n' en Maura
durnos Felicitació.

Peró si intentarho vol,
segú que l' ex-Amo Toni,
ha de trobar un dimoni
dintre de cada espanyol.

Y ara, lo que més me dol
es que s' acaba 'l papé,
y tan sols dirte podré:
Per molts anys, lector volgut,
Bonas Festas y Salut
te desitja en

PEP LLAUNÉ



L' intrépit Cambó ha donat un cop d' Estat al Ajuntament.

Com á regidor y individuo qu' es de la Comissió de Hisenda podia y en certa manera devia pendre part en la confecció dels pressupostos, portanthi las sevas llums si es que no viu completament á las foscas.

Peró va preferir fer el dissimulat, deixant que 'ls republicans confeccionessin el seu projecte, pera després sortir tot d' una ab un cop amagat, al discutirse aquell en la Junta Municipal.

El cop amagat ha consistit en tirar á terra l' obra dels republicans y ho ha conseguit. Peró ¡de quina manera!...

Li fou menester fer ali ab els caciquistas del fusionisme y ab els senyors del Foment y altras entitats, que miran ab gust com el poble carrega ab la casi totalitat dels pagos ab els malehits consums, y 's revanxinan cada vegada que 's tracta de crear un nou impost que 'ls afecti á n' ells per petit y insignificant que sigui.

Desde las tribunas volants dels seus magnífichs

edificis contemplan als esqualits obrers, que menjan insuficientment y ab quatre esgarrapadas, fent servir de taula 'l pedrís del Passeig.

Al treballador els consums se li han cruspit la meytat de la racció... y en cambi la tribuna que surt sobre 'l carrer propietat del municipi, no ha de pagar res.

Aquí no més han de pagar els tontos... y 'ls pobres son tontos de naixement.

**

Donchs aquests patriotas han sigut els grans auxiliars del Fivaller de cartró. El Tenorio de Besalú 'ls ha ajudat á suprimir els projectats impostos sobre las tribunas, sobre 'ls materials de construcció, y altres que tots junts representan una insignificancia, y ells en cambi l' han ajudat á reventar el presupost dels republicans. Favor per favor.

La conquesta dels vocals associats, obra de l' intriga, va anarse á remullar á ca'n Justin... y á més tots els que assistiren á la sessió pogueren ferho en cotxe que no pagavan ells.

S' ha de dir la veritat: s' ho varen guanyar, may sigui sino pel cop de má que donaren tots junts á la Pubilla, perque anés á l' Hospici en cotxe també.

**

A conseqüencia de aquesta trastada quedan indotats serveys de la major importancia, com las Caisas escolars, la lactancia dels fills de familias pobres y altres y altres que tractavan d' establir els republicans.

Aquests, al veure la que 's portavan amanida els burgesos *cambotistas* van abandonar el saló de sessions, deixantlos per complert la responsabilitat de la seva obra.

Varen fer bé. En lo successiu ja sabrá Barcelona qui ha sigut la causa dels seus apuros, de las sevas deficiencias administrativas y principalment de la

seva mesquinesa. A poder, aquests regeneradors egoístas la posarian al nivell de Besalú.

**

S' ha de fer una excepció honrosa. Aixís com els fusionistas y 'l *grop* perdigotaire de 'n Cambó, van contar en tot y per tot ab el concurs de 'n Mir y Miró, en cambi, quatre regionalistas, els Srs. Carner, Sunyol, Pijoan y Giralt se negaren rodonament á pendre part en l' odiosa intriga.

Ab la seva conducta donaren una mostra d' independencia y d' elevada previsió política. No son *perdigots* y no tenen cap necessitat de ficarse á la gambia dels caciquistas y dels burgesos del Foment, que s' han fet amos dels companys de causa y 'ls portan allá ahont volen á cambi de uns quants granets de blat.

La bandera qu' empunyan aquells quatre regidors regionalistas íntegres no podrá ser la nostra, pero la mirarem sempre ab el respecte que 'ns inspiran totas las ensenyas honradas, quan se desplegan ab dignitat.

Ningú sab pel clar las causas verdaderas de l' última crisis ministerial. Ríguisse'n del nomenament de 'n Polavieja: aixó no sigué més que un pretext. El motiu determinant de la cayguda de 'n Maura es un altre. A mi 'm consta, y contant ab la seva discreció, vaig á revelar-lo.

¿Saben qui té la culpa de tot? ¡Assombrinsel En Teodoro Baró.

Se 'n extranyan? M' explicaré. Vajin llegint.

**

A la qüenta l' arcalde Lluch, al visitar á n' en Maura, per encàrrech especial de D. Teodoro li va contar l' argument de *El gran trapella*, y n' hi va llegir algunas escenas.

—Pero ¿es possible que 's representi aquesta bestia?—exclamava l' Amo Toni.

MIRANTS'HO DE LLUNY



—¿Qu' es aixó, mare?

—Cosas exclusivament reservadas als bisbes, als ministres y als que viuen de renda.

TÉ RAHÓ L' AMO BRUSI



—Li participo, don Teodoro, que 'l día que torni á escriure un esperpento com aquest, el trech immediatament de casa. ¿Sab vosté las baixas que 'l diari ha tingut á conseqüència d' aquest estreno?

—Sí, senyor. Se representará y será aplaudit—li responia l' arcalde Lluch.—S' han adoptat totas las precaucions perque ho sigui. Fins el bisbe s' ho ha pres ab gran empenyo. Totas las associacions católicas, totas las confrarías de Barcelona tindrán en el teatro un gros contingent ab la consigna de picar de mans, de cridar al autor. D. Teodoro tindrà més y millors alabarderos á Romea que vosté al Congrés.

—No obstant, l' obra es tan dolenta, tan infernalment detestable, que ella sola implica 'l descrédit del partit maurista á Barcelona. Sr. Lluch un favor li demano. Telegrafihi á D. Teodoro que la retiri.

•••
Va funcionar el telégrafo. Y á pesar dels desitjos de 'n Maura, ja siga per vanitat, ja per egoisme, ja per no quedar malament ab l' empresa del Romea, D. Teodoro no va volguer donarse per entés.

L' obra fou representada 'l dilluns.

El dimars arribá la noticia á Madrid.

Y 'l dimecres en Maura dimitia, y obligava als seus companys á ferho, exclamant:

—Senyors: aquesta proba no la resisteixo.

Ríguinse, donchs, de tot lo que han dit els periódichs respecte als móvils que obligaren á 'n Maura á dimitir. ¿Cóm, ell qu' es tant clerical, hauria pogut oposarse al nomenament de 'n Polavieja?

No: la verdadera, l' única causa de l' última crisis ministerial va ser l' estreno de *El gran trapella*.

Y la proba que acaba de corroborar la certesa de aquesta versió, es que l' arcalde Lluch, del trastorn, va caure malalt.

Y á propòsit del arcalde Lluch.

Semblava que havent caygut en Maura, ell com á maurista qu' es fins al moll de l' os, havia de deixar la vara.

Donchs res de aixó. Se proposa conservar-la y extrényer-la ab més fibra que may. Comprén que ha arribat per ell l' hora dels equilibris, y la necessita pera servir-se'n á manera de balancí.

Tinguiho ben entés qualsevol Monegal, aspirant á reemplaçar-lo. Pera ferlo caure no hi ha més que un medi: tallarli la corda.

Ha mort á Madrid un gran actor castellá, el que possehi entre tots el talent més flexible... pero qu' en cambi no tingué sempre la flexibilitat del càlcul pera ferse'l valguer.

Me refereixo á D. Joseph Mata.

Ha mort vell, abandonat de tothom, y en la major miseria.

Aquesta es la sort reservada als veteranos del teatro. Indefectiblement l' últim acte de la seva vida té per decoració obligada una cambra de sala pobra ó una sala de Hospital.

Hem tingut ocasió de admirar la nova serie de tarjetas postals que ab el títul de *Teatro Catalá* ve

AVI Y NÉTA



—¿Qu' es molt llarga la décima que demá 'm recitarás?
—¡Uy! ¡Molt!... Quan no me 'n recordo, hi estich mes d' un' hora á dir-la.

EL SUPLICI DE TANTAL



—¡No hi ha pega com la meva!
¡Valent disbarat hi fet!
No vaig volguerhi posar,
y mireu, ¡ha tret! ¡ha tret!

JUGADORS



—¿Ha vist? L' hu ha sortit premiat.
—Ja ho sé: jo hi errat d' un punt en aquest número.
—¿Tenía el dos?
—No, senyor: el zero.

publicant D. Lluís Viola. Consta de un grapat de fotograbats d' artistes y autors ben coneguts de casa nostra y es d' alabar la semblansa, la netedat y l' art ab que están reproduhits tant els tipos com els senzills retratos.

Las postals *Teatro Catalá* poden competir ab las millors que 's coneixen y el senyor Viola si be, desgraciadament, al editarlas es probable que s' hi fassi més sabi que rich, s' ha de reconéixer que la seva empresa es gran y digne de tot elogi.

Entre amichs:

—El cor de la dona á qui estimo es dur com el cristall: no logro ferli la mes mínima impresió...

—¿Has probat el diamant?

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Se ven per tot arreu - Preu 2 ralets

LA CAMPANYA
DE GRACIA
ALMANACH
DE 1905

BARCELONA
ANTONI LÓPEZ, EDITOR
LLIBRERIA ESPANYOLA - RAMBLA DEL MITJ, 20

Per Nadal

En la nostra Secció de papereria, efectes d' escriptori y llibres ratllats,

Bazar de la Unión

Carrer de la Unió, número 3

trobará 'l públich aquests días una immensa varietat de

TARJETAS POSTALS

pera felicitar las Pasquas

OBJECTES PERA REGALOS

Almanachs y blochs cataláns y castelláns

Impressions comercials

Tarjetas de visita

AGENDAS, DIETARIS

Y TOTS ELS EFECTES PROPIS DE FÍ D' ANY

Tot comprador es obsequiat ab un elegant Almanach de cartera.

Edicions populars

Anant pel món

per l' eminent escriptor

SANTIAGO RUSIÑOL

Un tomo de 270 planas.

UNA PESSETA

PERE ALDAVERT

NOS AB NOS

ARTICLES D' ARE

Preu 2 pessetas

FREDERICH PUJULÁ y EMILI TINTORER

EL GENI

Drama en tres actes

Preu 2 pessetas

Próximament se posarán á la venda las novas tapas pera enquadernar

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

Dibuixadas pel notable artista J. TRIADÓ

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponsals se 'ls otorgan rebaixas.

ENTRE CONEGUTS



ELL (somrihent:)—¿Tan mateix es veritat que diu que t' ha tocat alguna cosa?
 ELLA (molt indignada:)—¿A mí?... ¿Quí?